

ПРАБЛЕМА ФАРМІРАВАННЯ НАЦЫЯНАЛЬнай САМАСВЯДОМАСЦІ МОЛАДЗІ

Д.П. Сергейчук

*магістр педагагічных навук, выкладчык кафедры рэжысуры
абрадаў і свят, аспірант кафедры педагагікі
і сацыякультурнай дзейнасці УА «Беларускі дзяржаўны
ўніверсітэт культуры і мастацтваў»
(Рэспубліка Беларусь, г. Мінск)*

У сучаснай сацыякультурнай сітуацыі ўсё больш актуальным становіцца зварот да феномену традыцыйнай культуры, сацыяльна-педагагічны патэнцыял якой выяўляецца ў здольнасці садзейнічаць станаўленню асобы праз узнаўленне агульнасці лёсаў чалавека і народа, забяспечваць трансляцыю духоўных каштоўнасцяў і сацыяльнага досведу, нацыянальна-культурную самаідэнтыфікацыю і рэалізацыю чалавечых магчымасцяў.

У педагагічным плане ўключэнне асобы ў свет этнакультурных традыцый ажыццяўляецца ў аспекце патрыятычнага выхавання, здольнага сфарміраваць асобу маладога чалавека як арганічнага носбіта каштоўнасцяў і нормаў роднай культуры, гарманізаваць працэсы фармавання нацыянальна-культурнай ідэнтычнасці і міжкультурнай талерантнасці [4].

У сувязі з узнікненнем у апошнія гады сацыяльна-эканамічных праблем на фоне сусветнага эканамічнага крызісу, усё вастрэй адчуваецца зніжэнне выхаваўчага ўздзеяння культуры, мастацтва, адукацыі як найважных фактараў фармавання ў маладых людзей нацыянальнай самасвядомасці і патрыятызму. Фармаванне нацыянальнай самасвядомасці моладзі на сучасным гістарычным этапе вызначаецца аб'ектыўнымі запатрабаваннямі, злучанымі з захаваннем адзінай культурнай і духоўнай прасторы, цэласнасцю Рэспублікі Беларусь, як дзяржавы і з'яўляецца прыярытэтным накірункам у агульнай сістэме выхавання грамадзян. Сутнасць працэсу фармавання нацыянальнай самасвядомасці моладзі ў сістэме арганізацыі святочна-абрадавай дзейнасці ў культурна-дасуговых установах уяўляе сабою педагагічна рэгуляваны працэс з ўключэннем маладых людзей у розныя віды святочнай сацыяльна-культурнай дзейнасці з мэтай дасягнення самастойнай і ўсвядомленай маральнай самарэгуляцыі асобы, выхавання любові да бліжняга, любові да радзімы, гонару за яе мінулае і сучаснае, імкненні абараняць яе інтарэсы [2].

Праблема фарміравання нацыянальнай самасвядомасці набывае для Беларусі асаблівае значэнне, і гэта звязана, у першую чаргу, з этнічным мноствам нашай дзяржавы. У нашай краіне пражывае людзей больш за 60 нацыянальнасцяў.

У нацыянальнай самасвядомасці галоўным кампанентам з'яўляецца пачуццё гістарычнай пераемнасці, суперажыванне не толькі сучаснасці, але ўсёй шматвекавой гісторыі краіны, яе будучыні за межамі асабістага жыццёвага шляху [1].

Нацыянальная самасвядомасць з'яўляецца фактарам, які злучае нацыю ў цэлую духоўную і сацыякультурную прастору. Таму найважней перадумовай пераадолення духоўнага крызісу грамадства з'яўляецца фармаванне ў грамадскай свядомасці нацыянальнай ідэі, якая адказвае памкэнням часу, і выхаванне асцярожнага стаўлення да гістарычнай і культурнай спадчыны народа, яе традыцыям, звычаям.

Значным рэсурсам фармавання нацыянальнай самасвядомасці валодае святочна-абрадавая культура Беларусі. Асабліваецца яе ўплыву на сучасную моладзь складаецца ў тым, што, адлюстоўваючыся ў грамадска-культурнай прасторы святочна-абрадавая культура дазваляе ўключыць чалавека ў сістэму грамадскіх адносін і фармаваць не толькі актыўную жыццёвую пазіцыю, але і сацыяльную адказнасць за тых працэсы, якія адбываюцца ў розных сферах дзейнасці чалавека.

Найважней задачай сённяшняга дня з'яўляецца захаванне агульнанацыянальнага адзінства Беларусі, духоўнае аздараўленне грамадства, што немагчыма без выхавання нацыянальнай самасвядомасці.

У Нацыянальным кодэксе аб адукацыі Рэспублікі Беларусь (2011) падкрэсліваецца неабходнасць забеспячэння гістарычнай пераемнасці пакаленняў; захаванні, распаўсюджанні і развіцці нацыянальнай культуры, выхаванні асцярожнага стаўлення да гістарычнай і культурнай спадчыны; выхаванне патрыётаў, грамадзян прававой, дэмакратычнай дзяржавы, здольных, да сацыялізацыі ва ўмовах «грамадзянскага» грамадства, якія паважаюць правы і свабоды асобы што валодаюць высокай маральнасцю. Сучасны перыяд фармавання; нацыянальнай самасвядомасці моладзі адбываецца ў кірунку падвышэння яго якасці і аптымізацыі.

У Беларусі ў XIX–XX стст. пільная ўвага пытанням пошуку маральнасці і духоўнасці, выпрацоўкі нацыянальнай самасвядомасці народа было нададзена ў літаратурнай і мастацкай спадчыне В. Дунін-Марцінкевіча, П. В. Шэйна, А. Міцкевіча, У. Караткевіча, Я. Купалы, М. Багдановіча, Я. Коласа і інш.

Адмысловае значэнне мы надаём працам Я. Д. Грыгаровіч, М. Л. Кузмініча, П. А. Гуда, Л. М. Ражковай, Л. І. Казлоўскай, Т. М. Радзевіч і інш., у працах якіх раскрыты педагагічныя асаблівасці развіцця традыцыйнай народнай культуры і асновы адраджэння нацыянальна-культурных традыцый. Такім чынам, вывучэнню беларускай самасвядомасці прысвечана значная колькасць прац, аўтары якіх з розных пазіцый разглядалі дадзены феномен. Але, нягледзячы на наяўныя дасягненні ў гэтай вобласці, шырокія навуковы і практычны досвед, праблема фармавання нацыянальнай самасвядомасці моладзі застаецца далёкай ад свайго канчатковага завяршэння; тут маюцца шырокія перспектывы для далейшых даследаванняў.

Адной з нявырашаных з'яўляецца праблема фармавання нацыянальнай самасвядомасці моладзі падчас арганізацыі і правядзенні святочнай народнай гульні.

Даследаванні па праблеме фармавання нацыянальнай самасвядомасці моладзі і сучасныя падыходы па вырашэнню дадзенай праблемы дазволіла

выявіць нам супярэчнасці паміж: актуальнасцю патрабаванняў, якія прадстаўляюцца у сучаснай сітуацыі на нізкім узроўні сфармаванасці, і недастатковай распрацаванасцю новых падыходаў. Спецыфіка фарміравання нацыянальнай самасвядомасці моладзі ва ўмовах дзейнасці ўстаноў культуры складаецца ў адмысловым патэнцыяле і ўніверсальнасці магчымасцяў гэтых устаноў у выпрацоўцы актыўнай жыццёвай пазіцыі маладых людзей праз уключэнне ў сацыяльна-значныя і духоўна-маральныя формы дзейнасці, падчас якіх фармуецца ўсвядомленая грамадзянская пазіцыя асобы [3].

Сукупнасць паказаных супярэчнасцяў дазваляе сфармуляваць праблему: якія асаблівасці фарміравання нацыянальнай самасвядомасці моладзі ў працэсе арганізаванай святочна-гульнёвай дзеі.

Такім чынам, сутнасць працэсу фарміравання нацыянальнай самасвядомасці моладзі ў сістэме арганізацыі святочнай народнай гульні ва ўмовах дзейнасці ўстаноў культуры вызначаецца намі як складаны шматузроўневы працэс, які ўключае ўсведамленне індывідам прыналежнасці да вызначанай нацыі, разуменне рэгіянальнай адметнасці, захаванне і трансляцыя традыцый культуры, побыту, нормаў, мовы; гатовасць захоўваць тэрытарыяльную цэласнасць, памкненне памнажаць культурнае багацце народа.

1. *Каляндарна-абрадавая паэзія* / [А. С. Ліс, А. І. Гурскі, В. М. Шарая, У. М. Сівіцкі ; навук. рэд. А. С. Фядосік]. – Мінск : Бел. навука, 2001. – 515 с. – (Беларускі фальклор : Жанры, віды, паэтыка / Нац. акад. навук Беларусі, Ін-т мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору імя К. Крапівы ; Кн. 1).

2. *Вількін, Я. Р.* Беларускія народныя гульні / Я. Р. Вількін. – Мінск : Беларусь, 1996. – 86 с.

3. *Гульні, забавы, ігрышчы* / склад. А. Ю. Лозка. – Мінск : Беларус. навука, 1996. – 534 с. : нот. ил. – (Беларус. нар. творчасць).

4. *Луцэвіч, Л. В.* Гульня ў кантэксце гендэрнай сацыялізацыі. / Л. В. Луцэвіч // Сац.-пед. работа. – 2006. – № 1. – С. 23–29.